(Basis)tekst van de toespraak Piet Bukman op het fuslecongres van het C.D.A. op 11 oktober 1980.

Gelukkig wisten we dertien jaar geleden niet hoeveel tijd het zou vergen om het C.D.A. tot stand te brengen; anders waren we er wellicht nooit aan begonnen. Achteraf bezien is het zo erg niet, dat het lang heeft geduurd. Een politieke beweging als de onze zou namelijk geen stand houden als zij niet gebaseerd was op een wilsovereenstemming tussen de leden van de drie partijen en de rechtstreekse leden. Daar moet men de tijd voor nemen. Niet teveel, maar zeker niet te weinig.

Ik wil mij om te beginnen graag aansluiten bij allen die vandaag de lof hebben gezongen van alle werkers in het fusieproces; alle bestuurders en politici, plaatselijk, regionaal en landelijk; alle functionarissen, die dubbele dagtaken hebben gehad. Deze lof geldt uiteraard in het bijzonder Plet Steenkamp, die al die jaren nooit heeft getwijfeld aan het welslagen van de operatie; het moest en het zou. Als bijna iedereen zei: Professor, het wordt schemerdonker, was Plet Steenkamps reactie: u maakt een verkeerde taxatie, het wordt schemerlicht. Alle werkers, hartelijk dank.

Het zou heel logisch zijn als de dag van vandaag bij velen een reactie zou oproepen in de zin van: hehe, dat is klaar; benen achter de kachel, een flinke borrel en laat nou een ander het maar eens doen. Zo'n reactie, hoe begrijpelijk ook, zou levensgevaarlijk zijn voor het C.D.A. Velen zou vanaf vandaag kunnen gaan rusten op welverdient lauweren. Voor velen zou het bezit van de zaak einde van het vermaak kunnen zijn. Ik zou daar enerzijds erg veel begrip voor willen hebben - er is tenslotte wat afgezwoegd - maar er tegelijk ernstig voor willen waarschuwen, omdat de van vandaag weliswaar een mijlpaal is, maar niet de laatste. Het klinkt een beetje ondankbaar te over degenen die met eindeloos veel Idealisme en geduld aan de gang zijn gebleven, de ene hobbel de ander nemend, maar toch zou ik de stelling willen verdedigen, dat het nu pas echt begint; d.w.z. het politiek functioneren van het C.D.A. als pa. Dat is een wat verwaarloosd terrein. Natuurlijk niet willens en wetens, maar als het ware door nood gedwongen. Het eenwordingsproces in organisatorische zin heeft de afgelopen vijf 5 a tien jaar de gemoederen zo bezig gehouden, dat het er soms de schijn van had, dat de fusie een doel op zich zelf aan het worden was en dat daarom het plaatje van de komma's en punten een zaak van de hoogste orde was. Ik zeg daar geen woord kwaad

van ; zo'n proces hebben we met z'n allen moeten doormaken. Het politiek functioneren van de partij is er echter wat door in het gedrang gekomen en dat mag niet. Onder normale omstandigheden is het zo dat de partij de politici in alle lagen opduwt of opstuwt in een bepaalde politieke richting. De laatste jaren hebben we nogal eens het omgekeerde meegemaakt.

namelijk dat de politici de partij op sleeptouw hebben genomen. Dat moet niet; de partij moet de stuwende kracht zijn. Dat is de politieke rol van de partij.
Ik zou graag het politiek functioneren van de partij, zoals ik die voor de toekomst zie aan de hand van een paar thema's nader willen verduidelijken.
In dit verband allereerst iets over het karakter van de partij. Het C.D.A. wordt nogal eens gekarakteriseerd als een middenpartij. Dat gebeurt zowel door buitenstaanders als door eigen mensen.
Het midden is machtig, zo zegt men, dus het midden is prachtig. Het midden is veilig, zo zegt men, dus het midden is heilig. Het midden is comfortabel,- dus het midden is valabel. Je kunt niet om het midden heen als je dit land wilt regeren.
Je kunt vanuit het midden alle kanten op, zelfs de goede. Dat het C.D.A. in een aantal kwesties een koers volgt die ergens ligt tussen die van links en rechts, maakt de partij in ieder geval niet tot een middenpartij. Het karakter van onze partij wordt bepaald door grondslag, program van uitgangspunten -politieke overtuiging- het verkiezingsprogram en de wijze waarop in de praktijk politiek wordt bedreven. Dit laatste hoort er zeker ook bij. Zo'n karakterbepaling laten we dus niet door anderen doen, maar die maken we zelf. Profileren geschiedt in eigen beheer. Wij zullen soms extreem zijn, dan weer gematigd. Wij zullen nu eens flink doordram-

men, dan weer meegaand zijn. Wij zullen nu eens behoudend zijn, dan weer vooruitstrevend. Wij zij een en ander echter nooit en te nimmer op voorban maar alleen als een christendemocratische visie een bepaalde opstelling vereist. Dat betekent ook dat we ons er voor zullen hoeden de natuurlijke tegenspeler of de vanzelfsprekende bondgenoot van andere partijen te worden.

Ik denk dat onze christelijke grondslag en de daar op gebaseerde politieke overtuiging Impliceert dat we in principe bereid zijn met alle democratische krachten in dit land mede-verantwoordelijkheid te dragen. Dat heet in de wandeling onduidelijk omdat men, sprekend over de politiek helaas dikwijls niet veel verder komt dan denken in ver-simpelde en bovendien verouderde links-rechts schema's. Kenmerkend voor de christen-democratie is altijd geweest dat zij zich niet in zo'n schema laat vangen, omdat dat niet strookt met haar eigen karakter, en niet past bij haar eigen profiel.
Geen beter middel om het eigen profiel duidelijk te maken dan het opnieuw politiek-inhoudelijk optuigen van onze partij. Ik zei reeds, dat daar de laatste tijd veel te weinig van terecht is gekomen. De wetenschappelijke instituten hebben weliswaar een schat aan studies het licht doen zien, maar die hebben binnen de partij tot op heden on-voldoende gefunctioneerd. De weg naar de boekenkast werd veel te vlug gevonden. Het gaat nu en bij
verscheidenheid wordt eenvoudigheldshalve dikwijls geëtiketteerd met K.V.P., C.H.U. of A.R. Voor een deel is dat terecht. Er zijn tussen de drie hoofd- stromingen en de rechtstreekse leden, die vanaf vandaag samen onze partij vormen verschillen in geestelijke achtergrond, politieke opvattingen, traditie, methode van werken. Ik weet echter wel zeker dat binnen elk van deze hoofdstromingen en ook in de groep van rechtstreekse leden vergelijkbare verschillen aanwezig zijn. Laten we verschillen niet op voorhand onoverbrugbaar verklaren, zoals zwartkijkers dezer dagen weer niet kunnen nalaten, maar aan de slag gaan. Dialogen binnen onze partij- organisatie zijn een onmisbaar middel om uiteindelijk toch tot gezamenlijke politieke lijnen te komen. Het eenzijn moet natuurlijk ergens op gebaseerd zijn; het hebben van dezelfde grondslag is niet voldoende. Het over alles eens zijn is echter ook niet nodig. Niemand heeft dat in eigen kring ooit beleefd! En het is voor een partij als onze ronduit slecht het eenzijn op basis van het eens zijn te forceren. De spanning tussen belijden en beleid, tussen beginsel en praktijk is er en zal blijven en zal nooit door iedereen op dezelfde wijze worden beleefd. Dit geldt temeer voor de fase, waarin onze partij zich bevindt.
De fase van het politiek optuigen van de partij moet niet worden gekenmerkt door het elkaar politiek aftuigen, maar door het elkaar politiek

overtuigen,. Wezenlijke solidariteit betekent grote openheid, grote verdraagzaamheid en grote bereidheid zich in de gedachtengang van anderen te verplaatsen. Zulke dingen dienen de christendemocratie in ons land meer, dan het elkaar etiketteren en de maat nemen. Elkaar afbreuk doen is geen kunst, dient bovendien meestal geen positie: doel. Ik weet dat het gevaarlijk is over vleugels te praten. Toch wil ik het beeld in deze zin gebruiken, dat het kortwieken van één vleugel een vogel hoogstens nog mogelijkheden geeft om in kleine cirkeltjes rond te fladderen. Het kortwieken van twee vleugels maakt van de vogel een soort loopeend, die alleen nog enig gewin kan geven aan wie hem snel slachtrijp kan krijgen. Het C.D.A. is een groot huis. Onze zeer urgente politiek-inhoudelijke discussies moeten de eenheid in uitgewerkte politieke overtuiging dienen zonder de dwangbuis als stok achter de deur, zonder de bedoeling de partij alleen maar aanvaardbaar te vinden als deze geheel naar eigen maat is gesneden. Bij die discussies hebben we iedereen nodig. Ook hen die zeer aarzelend over de drempel zijn gestapt. Ook hen die buiten zijn blijven staan. Afhaken dient in leder geval het C.D.A. niet!
Ik kom op het laatste thema, dat ik in dit korte bestek zou willen aanroeren en dat is de relatie

van onze partij met het maatschappelijk leven.

De vroeger veel voor voorkomende persoonlijke bindingen van politici met het georganiseerde maatschappelijk leven had ontegenzeggelljk nadelen, doordat politiek en belangenbehartiging wel eens wat teveel met elkaar verstrengeld raakten. De reactie hierop namelijk het zich volstrekt ontdoen van dit type bindingen roept het zeker even grote gevaar op, dat de huisregels van het politieke bedrijf zo gaan domineren In het beeld, dat de maatschappij de relevantie van wat politiek belangrijk wordt geacht niet meer zo ziet zitten. Dat bezorgt de politiek een slechte naar en bevordert, dat maatschappelijke organisaties zich als politieke organisaties gaan gedragen. Het gaat In de politiek niet om de politiek, maar' om de maatschappij en ontplooiingsmogelijkheden daarbinnen. Daarom is het van zo'n groot belang dat we als partij de verbindingswegen

met de maatschappij open houden, opdat we als partij Inderdaad dienend bezig kunnen zijn voor de samenleving. Dat klinkt misschien een beetje hoogdravend, wellicht ook wat overdreven Idealistisch. Als we echter onze roeping tot dienen laten overvleugelen door onze behoefte aan verdienen zijn we onze naam niet waard.
Politiek willen toetsen aan de normen van het Evangelie van onze Heer is geen pretentie. Het is een Intentie, een streven, een goede wil. Het is ook
een geweldige opgave voor kleine mensen. Die hebben elkaar daarbij hard nodig. Het heeft iets van vechten tegen de bierkaai, zijnde onze natie. Het heeft iets van willen realiseren, wat eigenlijk niet kan. Het heeft ook iets van vooruitgrijpen op een andere bedeling, een andere orde, een nieuwe aarde. Het draagt de kenmerken van het nu al willen verwezenlijken wat eigenlijk morgen pas kan. Dat is een enorme opgave, die we nooit op eentje aankunnen, maar misschien samen wel.
We hebben vandaag veel te vieren. Er Is iets ongelofelijks tot stand gebracht. We moeten nu niet van slag raken, maar aan de slag blijven. Met alle energie en op hoop van zegen.